

Forfatter: Kingo, Thomas

Titel: Digtning i udvalg

Citation: Kingo, Thomas: "Digtning i udvalg", i Kingo, Thomas: *Digtning i udvalg*, udg. af Marita Akhøj Nielsen , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1995, s. 431.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-kingo09val-shoot-idm140375705330784/facsimile.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Digtning i udvalg

Lidelsehistorien munder ud i opstandelsen, der næppe kan beskrives prægtigere, end Kingo har gjort det i *SOm den Gyldne Sool frembrøder* (s. 384–386). Salmen ender i taknemmelighed for frelsen, en følelse, der træffes i mange sammenhænge hos Kingo; i forening med jubelen over Guds skabelse og forsyn giver den hans fromhed et præg af glæde, der ikke er mindre karakteristisk end den dystre skyldfølelse og dødsbevidsthed. I gudsfølelsen udfoldes alle følelser – og alle lidenskabeligt.

Kald og stand

Selvom mennesket egentlig har hjemme i himlen, har det jo også et jordisk hjem, og det er vi forpligtede overfor, fordi hverdagens gøremål dybest set er betroet os af Gud selv (s. 84). Derfor kan vi også regne med hans bistand:

Hand skal i Dag mig give Kraft og styrke
Jeg i mit Kald og stand
Min Gud og Fader kand
Tilborlig dyrke (s. 115).

«Kald og stand» er traditionelle lutherske begreber for den gudgivne samfundsorden, hvor hver har sin opgave og plads, der alle er ærefulde, fordi de retteligt realiseres som Guds tjeneste – ligesom de naturligvis også alle er udsat for fristelse. De velhjægede løskes nemt til gerrighed og udbytning af de fattige, en synd, som man må bede Gud hjælpe sig med at overvinde:

Gierighed,
Og Armis Sved
Langt være fra mit Boo (s. 93).

Et udtryk som «Den lumpen Kiiste-Gud» (s. 146) viser, hvor strengt Kingo bedømmer pengepugeri – egentlig som afgudsdyrkelse. En tilsvarende religiøst begrundet vurdering af barmhjertigheden giver Kingo i de sidste vers af *Odensee Hospital*:

Hielp, Hielp de Arme, og betænk, hvad Hielp de faar
At der er Plaster af din Haand til Jesu Saar (s. 304).

Mens kravet om almisse altså rettes indtrængende til dem, der har noget at give af, trøstes de fattige ved forvisningen om, at Gud ikke forlader dem (f.eks. s. 380), og som en opmuntring til dem – men sandelig også som en påmindelse til de rige – fremstilles verdens forgængelighed:

Naar Døden hár fra Vognen spendt
I Gravens Orme-stræde,
Da skal det ikke blive kiendt,
Hvo høyst hár sidt i Sæde (s. 271).

Læren om, at man i alle livsstillinger kan tjene Gud, bestemmer vurderingen af ægteskabet. For en moderne betragtning kan det virke påklaret eller ligefrem komisk, at et næsten pjattet bryllupsdigt som *Mølle-bonys Velkom* slutter med en velsignelse (s. 149), men der er ingen tvivl om, at det efter Kingos opfattelse er præcis den slutning, der skal til: «GUD er Lykkens Mester-mand» (s. 241) – i alle livets forhold. Derfor er også alle disse forhold værdige emner for digteren, og det er en væsentlig del af forklaringen på spændvidden i Kingos emnevalg: fra trivielle ligegyldigheder som ryggestik (s. 107) over sensationelle naturfænomener som kæmpebæsteren (s. 389) til samtidshistoriske begivenheder af vidtrækkende national betydning (f.eks. s. 151–161).

Mølle-bonys Velkom giver et realistisk og ganske utiøsløret billede af kvindens rolle, der, som man måtte vente, består i husligt arbejde. Mere interessant er Kingos beundring for salmedigteren Dorothea Engelbrechtsdatter; i ærverset til hende (s. 307–308) roses hendes stil som «meer end Qvinde-næts», og de sløve mandfolk opfordres ligefrem til at overtage hendes kvindearbejde, «Mens hun sig priselig med Pen og Hierne giør». Kingo er selvfølgelig ikke ligestillingsforkæmper; baggrunden for hans syn på den kvindelige digter må søges i arten af hendes værker: salmer, der som hans egne havde til formål at vække til engageret gudsfølelse.

Kongen og fædrelandet

Selvom alle kald har Guds bevågenhed, er der dog én, der indtager en helt særlig stilling, og det er kongen. Kongen afgør rigets skæbne som ingen anden, og derfor er det rimeligt at bede specielt for ham, sådan som det gennemført sker i Sjungekorets første part. Når Kingo lader Niels Juels seje forhøje kongens ære (s. 395-404), skyldes det også, at han opfatter kongen som indbegrebet af nationen, og derfor må den loyale Kingo gyse, når det royale mod nærmer sig overmod (s. 309). Alle samfundets stænder er direkte afhængige af kongen, som det klart fremgår af *Hosianaa* (s. 29-36). Her i kroningsdigtet udformes Kingos religiøst funderede politiske opfattelse bredest: Gud har selv indstiftet kongedømmet og i sin ordning af naturen peget på enevælden som den rette styreform. Forholdet mellem undersætter og konge er præget af folkets tillid, ja hengivenhed (s. 156-159), og af kongens fæderlige omsorg (s. 160). Af dedikationen til kongen i første part af Sjungekoret (s. 53-54) fremgår kongens særlige pligt til at beskærme kirken og dens rene lære, men i digtene ses forholdet mellem kongen og kirken så at sige fra den anden side: kongens gudstryk fremhæves talrige gange (bl.a. s. 160). På alle punkter er Kingos politiske opfattelse i overensstemmelse med, hvad der ansås for god luthersk lære, og at han personligt har været overbevist tilhænger af enevælden, turde bl.a. fremgå af det kongesyn, der kommer til orde også i et digt til en nær ven (s. 305-306). At ideologien ikke har gjort Kingo blind for virkeligheden, aner man dog: »Ald Herre-gunst er en Vand-voxende Svamp» (s. 237). Måske ligger der også en vis usikkerhed over for kongens gode vilje bag den besværgende tone i *Odensee Hospital* (s. 302-304); i hvert fald kunne der være god grund til at bede for kongen til Gud: »Bøø selv hans Hierte effer dig» (s. 126).

Bønnen for kongen knyttes umiddelbart sammen med landets tarv:

Giv, ved din Hielp og Haand, vor Konge glædis maa
At hans Land,
I Lyksom stand,
Maa lange Grendser faa (s. 93).